

Från medieplanering till verksamhetsutveckling

Malin Ögland

Paper presenterat vid konferensen

Mötesplats inför framtiden

ARBETSLIV • UTBILDNING • FORSKNING

15–16 oktober 2008 i Borås

Från medieplanering till verksamhetsutveckling

Malin Ögland
Regionbibliotek Stockholm
malin.ogland@kultur.stockholm.se

Speciell strategi för medieplanering på barnbibliotek?

Folkbiblioteket bör ha ett väl använt mediebestånd, ett bestånd som efterfrågas av de människor som nyttjar biblioteket. Samtidigt måste det vara tillgängligt; om alla populära böcker är utlånade ser det ut som om biblioteket bara har "tråkiga" böcker. Biblioteket ska inte vara en bokhandel som masskyltar med det allra senaste men måste naturligtvis ha ett bestånd som känns angeläget och aktuellt. Hur man ska uppnå en balans i många exemplar av efterfrågade titlar och samtidigt ha bredd på beståndet är naturligtvis källa till ständig diskussion. Behovet av analysverktyg är stort. Anna-Lena Höglund och Christer Klingberg formulerar i boken "Strategisk medieplanering för bibliotek" en metod som mäter utnyttjandegraden av beståndet. Utnyttjandegraden får man fram genom att dividera antalet utlån under ett år med antalet volymer och den visar hur beståndet i stort har cirkulerat. Om utnyttjandegraden är 2 betyder det att varje bok i biblioteket i genomsnitt har varit utlånad två gånger på ett år, d.v.s. har stått på hyllan i 44 av årets 52 veckor (om lånetiden är fyra veckor)!

Höglund och Klingberg menar att en genomsnittlig utnyttjandegrad för bibliotekets totala, öppna bestånd kan ligga någonstans runt 4. Det betyder att det kan finnas variationer inom avdelningarna, att det är acceptabelt att ha utnyttjandegrad 1 på vissa avdelningar eftersom andra avdelningar har 8 som utnyttjandegrad. De menar till exempel att det är rimligt att deckare har en mycket högre utnyttjandegrad än poesi. De menar också att poesi och framförallt dramatik ofta framförs för en publik och att en låg utnyttjandegrad inte nödvändigtvis behöver betyda att inte texten mött många människor. I den nationella biblioteksstatistiken kan vi se att totala utnyttjandegraden i riket ligger på ungefär 1,6 vilket är bra mycket lägre än vad Höglund och Klingberg anser vara rimligt. Håbos erfarenheter från medieplanering på vuxenavdelningens fackavdelningar var initialt ganska nedslående – det var få avdelningar som nådde upp till en utnyttjandegrad på rekommenderade 4. Men vi upplevde ändå att vi fick stöd i vårt tänkande i Höglund och Klingbergs resonemang. Vi mötte också mycket erfarenhet ute i landet kring medieplanering och två bibliotekarier gick den kurs som Umeå universitet då erbjöd. Med siffrorna från våra mätningar som underlag påbörjade vi ett utvecklingsarbete som höjde våra utnyttjandegrader, våra utlån och våra besök.

När vi i Håbo gick vidare i medieplaneringsarbetet så hade också barnavdelningens fackavdelningar låga utnyttjandegrader, men höga på bilderboks- och pekboksavdelningarna. Vi fick liknande resultat på våra skolbibliotek, trots att uppdraget ser helt annorlunda ut på skolbibliotek i jämförelse med barnbiblioteket. Var Håbos siffror representativa för alla barnbibliotek eller skapade de lokala förhållandena i vår kommun dessa siffror? Ska nyckeltalen vara annorlunda för

barnbiblioteket i jämförelse med vuxenbiblioteket? Är en genomsnittlig utnyttjandegrad på 4 rimlig, för låg eller för hög för barnbiblioteket? Håbos siffror kunde tyda på att fackböckerna på barnavdelningen inte används i så stor utsträckning att biblioteket kan anses ha en ledande roll i barns kunskapssökande. Detta resultat behövde dock grundas på ett bredare underlag och djupare analys innan det kan fastslås.

Vi trodde att det fanns flera bibliotek där dessa frågor var aktuella och ville starta ett projekt där vi tillsammans kunde diskutera dem. De deltagande biblioteken i projektet skulle tillsammans utgöra det "svenska barnbiblioteket": Det var storstadsbibliotek, småstadsbibliotek, förortsbibliotek, glesbygdsbibliotek, integrerade bibliotek, bibliotek som har många nationaliteter som målgrupp, bibliotek som finns i kommuner med goda skolbibliotek och kommuner med dåliga eller obefintliga skolbibliotek. Vi hoppades, att genom att alla deltagande bibliotek i projektet gjorde dels en generell mätning på alla avdelningar och dels en djupare mätning på avdelning uK skulle få en bild av om Höglunds och Klingbergs metoder och resultat var tillämpliga på barnavdelningarna och om Håbos erfarenheter var representativa.

Resultatet av själva projektet har varit varierande, den experimenterande perioden har troligen varit för kort för att man ska kunna dra några stora slutsatser. Det har ibland också funnits för lite tid eller resurser för att kunna genomföra det fullt ut men de frågeställningar, metoder och tankar som det väckt är väl värt att berätta om för andra som vill påbörja ett arbete med medieplanering och verksamhetsutveckling.

Projektets upplägg

Projektet tilldelades bidrag från Statens Kulturråd under två år. Projektdeltagare från 13 kommuner rekryterades via barnbibliotekskonsulenterna i respektive län (Gävleborgs, Stockholms, Sörmlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län). Deltagarna har rekryterats så att de tillsammans representerar olika aspekter av barn- och skolbiblioteksverksamheten. Projektet hade en styrgrupp som bestod av Malin Ögland, då bibliotekschef i Håbo kommun, Johanna Hansson, enhetschef vid Stockholms stadsbibliotek, Solveig Hedenström, konsulent vid Länsbibliotek Uppsala och Lena Lundgren, konsulent vid Regionbibliotek Stockholm.

Fyra seminariedagar genomfördes i Stockholm och Håbo. Den första träffen ägnades åt upptakt för projektet och åt studiebesök i olika "barnmiljöer" (museum, leksaksaffär, bokhandel, bibliotek med mera). Under studiebesöken skulle följande frågeställningar studeras:

1. Vad vill man erbjuda här?
2. Vilken känsla vill man förmedla hos barn respektive vuxna?
3. Hur har man gjort för att uppnå detta?

Syftet med besöken var att titta på om och i så fall hur andra verksamheter riktade mot barn gestaltade sitt budskap i rummet. Efter lunch diskuterades frågan: Vad är en språkutvecklande miljö? Dagen avslutades med en praktisk genomgång av hur man mäter mediebestånd och utnyttjandegrad.

Inför den andra träffen hade alla deltagare gjort en analys av sin kommun och mätt

avdelning K. Dagen ägnades åt att diskutera resultaten utifrån frågeställningen ur *På barns och ungdomars villkor*: ”För barns eget kunskapsökande ska barnbiblioteket vara ledande.” Bekräftar våra siffror detta påstående? Om inte: Varför och vad kan vi göra?

Under den tredje träffen redovisade de deltagande biblioteken sina projektplaner. Deltagarna skulle beskriva ett utvecklingsarbete på en avdelning på biblioteket och formulera detta i form av en hypotes. Vid fjärde träffen var projektrapporterna inskickade och vi diskuterade resultaten.

I Håbo anställdes en bibliotekarie för att avlasta ordinarie personal. Ulrika Danielsson utarbetade detaljerade medieplaner för två av kommunens skolbibliotek. Christina Norén experimenterade med rummet och med olika hylluppställningar för att se hur det påverkade utnyttjandegraden och besökarnas beteende på biblioteket.

För att belysa processen och de tankar som den kan resultera i intervjuade Malin Ögland och Johanna Hansson ett antal av de medverkande bibliotekarierna. Några chefer intervjuades också för att belysa chefens betydelse för utvecklingsarbetet.

Vilka principdiskussioner behöver barnbiblioteket föra?

Medieplanen bör börja med en beskrivning av barnbiblioteket och i vilket sammanhang det befinner sig. Den bör också innehålla en beskrivning av kommunen eller området, hur många människor som bor där, hur många barn och hur de fördelar sig över åldrarna. Hur många förskolor och skolor finns och var ligger de? Hur ser utbildningsnivån ut, hur många språk finns representerade, hur många pendlar etc.

Var befinner sig biblioteket i den kommunala strukturen? Hur ser bibliotekets politiska mål och verksamhetsmål ut för barnverksamheten? Mycket sällan finns i kommunerna politiska mål som tydliggör barnbibliotekets uppdrag mer än i termer av att barn och ungdomar är en prioriterad grupp. Vi föreslår därför här en rad frågor som kan utgöra principdiskussioner för barnbibliotek:

Hur ser principen ut för fördelningen av yta i biblioteket?

Hur ser principen ut för fördelningen av mediebudgeten ut?

Vilket åldersspann ska barnbiblioteket i första hand vända sig till (0 – 5 år, 0 – 12 år, 0 – 18 år, 1 – 12 år, 6 – 12 år...)?

Hur ska barnbiblioteket förhålla sig till förskolan?

Hur ska biblioteket förhålla sig till grundskolan?

Ska barnbiblioteket vända sig till alla barn alltid eller till exempel till barn på deras fritid?

Ska barnbiblioteket i första hand inrikta sig på böcker och läsning eller ska barnbiblioteket också inbegripa andra konstformer?

Ska barnbiblioteket inrikta sig på barns lärande eller på barns upplevelser?

Om barnbiblioteket i första hand inriktar sig på barns lärande – hur stor hänsyn ska tas till olika lärstilar?

Om barnbiblioteket inriktar sig på barns upplevelser hur stor plats ska finnas för att barn skapar upplevelserna i biblioteksrummet?

Beroende på svaren på dessa frågor – vad får svaren för konsekvenser

- för utformningen av rummet
- för medieurvalet
- för kompetensen och arbetssättet?

Teori

Som teoretisk utgångspunkt för projektarbetet har vi haft Kolbs lärcirkel. David A. Kolb är en amerikansk forskare som har skapat en modell med fyra faser för ett erfarenhetsbaserat arbetssätt. De fyra faserna är Konkreta upplevelser, Reflektion och observation, Abstrakt tänkande och Aktivt experimenterande. Man kan börja sitt utvecklingsarbete varsomhelst i cirkeln men det vanligaste är att man utgår från sina konkreta upplevelser. Kolb menar att man i en lärprocess går mellan de olika faserna och använder dem alla.

En reflektion kring denna modell, är att medieplanering från början kan ses som ett aktivt experimenterande men som övergår att bli en del av det årliga arbetet i den reflekterande och observerande fasen. Så utvecklades arbetet med medieplanering på Håbo bibliotek. När vi började medieplanera på fackavdelningen för vuxna så var det ett experimenterande där vi undrade om detta var en metod som kunde passa oss. Efterhand blev vi genom medieplanerandet medvetna om delar i vår verksamhet som vi ville utveckla och medieplaneringen blev ett observerande underlag för vidare abstrakt, teoretiskt tänkande. Det är så vi ser på medieplaneringen, den är ett medel som leder till övrig verksamhetsutveckling.

Barnbibliotekets möjligheter

En fråga blir hur vi kan och bör förhålla oss i relation till allt annat som barn och ungdomar möter och erbjuds. Utan att direkt ha frågat några aktiva eller potentiella biblioteksbesökare så gör vi antagandet att bibliotekens kärnerbjudande kan beskrivas med begreppen urval, inspiration och lärande.

Urval: Bibliotekens möjlighet och kompetens att överblicka utgivning, trender och tendenser och att utifrån den överblicken, på egen hand eller med brukarmedverkan, göra relevanta urval.

Inspiration: Bibliotekens förmåga att genom exponering och miljö skapa förutsättningar för oväntade eller fördjupade upplevelser.

Lärande: Bibliotekens unika möjlighet att fungera som stöd för människor i formellt och informellt lärande.

Vi har tre redskap att arbeta med för att tydliggöra och utveckla dessa erbjudanden, nämligen rummet/biblioteksmiljön, medierna och kompetensen.

Om vi återgår till barnen i förskola och skola: Vilket förhållningssätt ska vi välja? En möjlighet är att aktivt konkurrera med andra rum för upplevelser (cirkus, museum, äventyrsbad o.s.v.). Då bör vi utveckla biblioteksrummet: Vad i bibliotekslokalen kan locka till aktivitet, till att stanna länge, till att samspela med andra? Ett annat förhållningssätt är det mer kompletterande. Då väljer vi att bidra till att fördjupa innehållet i andra verksamheter, t.ex. i förskolan eller skolan.

Konkurrerande förhållningssätt

Ett konkurrerande förhållningssätt handlar om att fokusera på biblioteksrummet, om att skapa miljöer som är inspirerande, som främjar upptäckarlust och nyfikenhet och som ger rika möjligheter till språkutveckling. Var går då gränsen för den upplevelse som biblioteket ska ge? Hur förhåller vi oss till andra uttrycksformer än dem som kretsar kring ordet och boken – ska man kunna dansa på bibliotek? Måla? Hur förhåller vi oss till att vi vet att den motoriska och kognitiva utvecklingen går hand i hand? I vilken utsträckning ska biblioteket ta hänsyn till olika lärtilar?

Vårt huvudsakliga fokus blir barnen och barnens upplevelser. Om vi koncentrerar oss på rummet och hur det ser ut och fungerar, kan vi också utveckla aktiviteter som stödjer och förstärker mediernas innehåll: I anslutning till hantverkshyllan finns möjlighet att sy och rita, i anslutning till böcker om djur finns leksaksdjur etc.

Kompletterande förhållningssätt

Ett kompletterande förhållningssätt innebär att biblioteksrummet blir sekundärt i så måtto att ambitionen inte är att konkurrera med närsamhället. Rummet kan ändå ha stor betydelse som ”barnens tredje rum” – ett komplement till skolan och hemmet. Vi måste vara beredda att lämna biblioteket för att, i det kompletterande förhållningssättet, finnas på förskolan. Tillsammans med förskolans personal behöver vi utveckla ett gemensamt förhållningssätt och gemensamma mål. Förskolans läroplan blir styrande och därmed förskolans arbetssätt. Bibliotekarier och förskollärare arbetar tillsammans för att utveckla olika teman – hösten, döden, vilda djur – men också för att uppmuntra till lärande utifrån barnens upplevelser och vardag: Någon hittar en död fågel, någon undrar hur bilar kan rulla. Samtal, reflektion och litteratur bidrar till att stärka barnens lärande.

Barnens utveckling är självklart i fokus, men i ett kompletterande förhållningssätt ligger tyngdpunkten på att utveckla relationer till andra vuxna i barnens närhet. Bibliotekarien behöver utveckla en spetskompetens både vad gäller medier för barn, barns mediekonsumtion och barns utveckling och lärande. I en förlängning skulle ett utvecklat kompletterande förhållningssätt kunna leda fram till någon form av förskolebibliotek.

När vi har resonerat kring de här två förhållningssätten har vi ibland tänkt att det första, det konkurrerande, skulle gynnas av pedagogisk kompetens på biblioteket, medan det andra kräver tillgång till bibliotekariekompetens på förskolan.

Både och eller inget alls?

Vilket perspektiv ska vi då välja? Det här är ett försök att tydliggöra de olika alternativ som vi faktiskt har. När alternativen är otydliga är vår erfarenhet att vi ofta hamnar i en kompenserande roll. Framför allt handlar det om att vi kompenserar skolorna för de skolbibliotek som de eventuellt inte har. Det blir sällan speciellt framgångsrikt.

Om de olika möjliga perspektiven däremot blir tydliga, tror vi att de flesta bibliotek faktiskt både kan konkurrera med andra rum för upplevelser och komplettera andra verksamheter i barnens närmiljö. Utvecklingen av rummet och arbetssättet blir en angelägenhet för hela biblioteket och handlar bland annat om att utveckla en generell barn- och bemötandekompetens hos alla som tjänstgör i biblioteket. Det kompletterande arbetet, däremot, ligger antagligen på en eller ett par personer med fördjupad kompetens.

Slutsatser

Är medieplanering på barnavdelningen något annat än medieplanering på vuxenavdelningen? Vi har i stort sett använt Höglunds och Klingbergs metod och tycker att den fungerar bra även på barnavdelningen. Vi hoppades genom detta projekt få fram underlag för utnyttjandegrader så att vi kunde fastställa några liknande rekommendationer för nyckeltal som Höglund och Klingberg gör i sin bok. Men de siffror som kommit fram speglar ett halvårs utveckling och är alltför osäkra för att kunna utgöra ett tydligt underlag. Det är också för få bibliotek som har deltagit och eftersom biblioteken fick välja ämnen för fördjupning fritt täcker inte resultaten alla ämnen och alla medier. Det finns å andra sidan inget som pekar på att Höglunds och Klingbergs inte i stort sett är adekvata.

Rapporterna från de deltagande kommunbiblioteken visar också att de systematiska undersökningarna ger bra diskussionsunderlag och är användbara för experimenterande och förnyelsearbete. I Håbo mättes beståndets ålder på hyllan i den första medieplanen. Beståndet visade sig vara äldre än förväntat men spridningen var stor: från 0,11% nya Bok & Band och Bok & Daisy till Fantasy som hade 95 % nya medier på hyllan. Det finns en uppfattning om att barnbibliotek kan ha ett äldre bestånd eftersom det kommer ”nya barn” hela tiden och som skulle uppfatta beståndet som ”nytt”. Vår erfarenhet är att barnbiblioteket behöver vara lika uppdaterat som vuxenbiblioteket och att barnböcker snarare ”dateras” fortare än vuxenböcker.

Alla projektdeltagarna lyfter fram att det är viktigt att ibland gå igenom en hel avdelning grundligt. Det är tydligt att många har haft gallringen som ett dåligt samvete och att projektet gett anledning att ta itu med detta. De flesta tar också upp behovet av nyinköp av efterfrågade böcker och böcker i efterfrågade ämnen. Utgivningen, eller snarare bristerna i utgivningen, är ett problem. Någon menar att förlagen agerar slentrianmässigt. Nya böcker kommer ut i ämnen som redan är väl försedda medan vissa ämnen, som barn i andra länder, är bristområden år efter år. De metoder som används för att förbättra utnyttjandegraden är oftast att bryta upp större bestånd i mindre underavdelningar, ofta med nya beteckningar, att sammanföra ämnesmässigt

närallgande avdelningar eller att göra nya, påhittigt sammanställda ämnen med bredare medieurlval som tillgodoser barnens behov.

Men förändringsarbetet gäller inte bara själva beståndet. Nästan alla gör också ansträngningar för att skylta böckerna bättre, genom att ”fronta” dem och/eller genom att göra utställningar. Flera nämner också problemen med att exponera de nya medierna, databaser och länkar som inte har någon fysisk form. Det är svårt att integrera dem med böckerna och ingen har egentligen kommit på någon lösning. Även exponeringen av användbara uppslagsverk tas upp. De är anonyma och slutna och väcker ingen nyfikenhet. Ett liknande problem innebär avdelningar med mycket få böcker. Att bygga ut fackavdelningarna med relevant skönlitteratur och lämpliga böcker från andra avdelningar för att få dem att bli mera synliga, varierande och lockande är en vanlig, och utvecklingsbar, lösning. Krav på ”snabba” boktips från ungdomar nämns av ett bibliotek som ett område i behov av utveckling. Kan man lyfta fram innehållet på annat sätt än genom skyltning, kategoriseringar och recensioner?

Miljöns betydelse poängteras också av flera. När man rustar upp beståndet vill man också om möjligt köpa nya hyllor och förbättra belysningen, annars möblera om så att man får fler sittplatser, skaffa leksaker och föremål som anknyter till avdelningen, förbättra exponeringen och skyltar och knubbar. Ett bibliotek beskriver det som ett ”uppvaknande” att medieplaneringen har fått personalen att inse vilken roll en trevlig interiör har. Symboler för att märka ut skönlitterära genrer blir allt vanligare. Flera nämner att de föredrar att dessa böcker står blandade med övriga böcker snarare än på en egen hylla. Risken är annars att övriga böcker glöms bort.

Att mäta och räkna är ett stort arbete men också tämligen mekaniskt. Det intressanta och verkligt svåra blir att tolka och analysera och börja förändra utifrån de resultat som man får fram. Om vi anknyter till Kolbs lärcykel blir denna process tydlig. Att mäta och räkna blir en del av fasen Reflektion och observation dvs. vi får ett sifferunderlag som vi kan reflektera kring utifrån de styrdokument och det uppdrag vi har. Att tillåta att detta reflekterande får ta tid och även övergå i den Abstrakt tänkande fasen är förmodligen avgörande för om medieplaneringen ska gå från mätarbete till utvecklingsarbete. Som exempel kan nämnas den allmänt spridda uppfattningen att barnböcker bör ha högre utnyttjandegrad än vuxenböcker eftersom barn ofta lånar fler böcker samtidigt än vuxna gör. Vi undrar dock om detta inte blir en sammanblandning av olika mått? Utlånen på barnavdelningen bör vara högre än på vuxenavdelningen eftersom fler böcker per barn bör lånas ut än antal böcker per vuxen. Men utnyttjandegraden visar hur bokbeståndet används och hur stor tillgängligheten är. En hög utnyttjandegrad ger lägre tillgänglighet och kan därför rimma illa med politiska mål där barn- och ungdomar ses som en prioriterad grupp. Med andra ord blir siffrorna bara intressanta om de sätts i relation till mål och verksamhetsidé.

Vid medieplanering av skolbibliotek blir det lika tydligt att utnyttjandegraden som mått måste kompletteras med andra mätningar. Utnyttjandegraden säger en del om utlåningen och mindre om användningen. Liksom på barnbiblioteket blir det viktigt att sätta siffror i relation till mål och verksamhetsidé.

Utvecklingsarbetet gynnas av en tydlig politisk vision och av en chef som tolkar de politiska målen i en verksamhetsplan och leder verksamheten framåt. I dialog med chefen kan sedan den enskilda bibliotekarien och övrig personal diskutera

förhållningssätt och inköbspolicy, uppställning av medierna såväl som schemaläggning och möblering.

I Håbo har utvecklingsarbetet pågått i flera år och visar att ett medvetet arbete med samlingen ger resultat. Arbetet i Håbo visar också att ett medvetet förhållningssätt gentemot förskola och skola har betydelse för utvecklingen. Beroende på hur man väljer att förhålla sig till förskola och skola påverkas också de önskade nyckeltalen. Om man har som målsättning att nå barn upp till 5 år och samtidigt har högre utnyttjandegrad på Hcg-böckerna än på Hcf-böcker kan det tyda på att man prioriterat fel i något avseende. Om man vill vara ledande i barns egna kunskapssökande och har väldigt låga utnyttjandegrader på samtliga fackavdelningar är det en tydlig indikation på att man inte nått målet. Hur vill vi förhålla oss till förskola och skola – vill vi anta en kompletterande, konkurrerande eller kompenserande roll?

En reflektion från mätningarna kan vara att titta på hur medierna är uppställda. Är de uppställda för att lärare snabbt och lätt ska hitta eller för att bibliotekspersonalen ska ha kontroll över samlingarna eller har man satt upp böckerna ur barns perspektiv? I Håbo är det tydligt att ändringen från att i hög grad ha ett biblioteksperspektiv till en uppställning efter barns perspektiv och barnperspektiv hade stor effekt för utlånen. Där försökte man också förtydliga och framhäva vissa avdelningar med hjälp av leksaker och andra attribut. Men vilka avdelningar vill vi lyfta fram och varför? Det blir viktigt att fundera över den övergripande tanken – vill vi bekräfta eller utmana?

I Håbo fanns ambitionen att man via leksaker skulle nå en koppling mellan leken som upplevelse som man sedan kunde tas med hem i form av en bok och upplevas igen i högläsningen hemma. Denna koppling mellan leksaker och medier var inte synlig, trots att de fanns i omedelbar anslutning till varandra. Om vi ska få denna koppling synlig krävs det uppenbarligen ett annorlunda arbetssätt från personalens sida där man tydligare interagerar med barnen. Dit nådde vi inte.

Projektet har visat ett behov av att förtydliga bibliotekariernas kompetens. Vi säger att vår inre bild av vad vi åstadkommer, eller skulle kunna åstadkomma, inte stämmer överens med besökarnas bilder. En självkritisk blick i biblioteksrummet kan visa att rummet inte heller stödjer den ”inre bilden”. Hur ska vi i rummet gestalta det vi vill förmedla eller åstadkomma och hur ska personalen interagera i detta rum tillsammans med besökarna för att nå fram till en ”gemensam bild”. Framförallt behövs en ny syn på referenssamtalet. Barn är nyfikna och vetgiriga men ser kanske inte möjligheten att formulera frågor till en vuxen som befinner sig långt bort i en informationsdisk. Här behövs ett mer strategiskt och proaktivt arbetssätt som stödjer barnen att formulera sitt informationsbehov. Att ha ett barnperspektiv måste inbegripa all personal. Personalen måste ta alla chanser till att skapa sociala möten med barnen där man börjar prata och resonera med dem för att sedan eventuellt lyckas leda samtalet fram till ett referenssamtal.

Litteraturlista

- Alexandersson**, Mikael, 1952-. - Textflytt och sökslump : informationsökning via skolbibliotek / Mikael Alexandersson och Louise Limberg. - 2004. - ISBN: 91-85128-82-1
- Barn frågar - kan biblioteket svara?** : [om referensarbete för barn och ungdomar / författare: Lena Lundgren ...]. - 2000. - ISBN: 91-630-9569-6 (spiralh)
- Elf**, Annacarin. - "Kolla vad jag hittade!" : förskolebarns bilderbokssökning med samspel i fokus = ["Look what I found!" : preschoolers' picture books seeking: an interactional approach] / Annacarin Elf, Nancy Petré. - 2004
- Fremtidens biblioteksbetjening af børn** [Elektronisk resurs] / tekst: Udvalget ; redaktion: Anna Enemark Brandt, Ann Poulsen88 ; illustrationer: Anders Morgenthaler, Sidsel Gelting Hodge og Astrid Mody.. - 2008
- Fler besök och utlån**,
www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Fler_besok_och_utlan. Höglund, Anna-Lena, 1936-. - Strategisk medieplanering för bibliotek / Anna-Lena Höglund, Christer Klingberg. - 2001 - 1. uppl.. - ISBN: 91-631-1756-8
- Kulturen i siffror..** - 1997-. - ISSN: 1403-0276
- Lundgren**, Lena. - Rum för barn – möjligheternas bibliotek : [Elektronisk resurs] www.regionbiblioteket.se - 2007
- A place for children : public libraries as a major force in children's reading** / edited by Judith Elkin, Margaret Kinnell ; with contributions from Debbie Denham, Peggy Heeks and Ray Lonsdale. - 2000. - ISBN: 1-85604-320-7
- Samuelsson**, Linn. - Rum för barn : möjligheternas bibliotek / Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap [Elektronisk resurs]. - 2007-. - ISSN: 1654-0247
- Ska vi konkurrera eller komplettera?** Artikel i BBL 2005:06 (eller 2006:05???)
- Tänk om-! : pedagogiska metoder i biblioteket** / [sammanställd av Svensk biblioteksforening, Specialgruppen för bibliotekspedagogik ; illustrationer: Thomas Nixon]. - 2005. - ISBN: 91-971498-8-8

Om David Kolb och Kolbs lärcykel kan man bl.a. läsa här: <http://pedagogik.cfl.se/?sid=1786>